

OHJE ALOITTEEN KIRJOITTAMISEEN

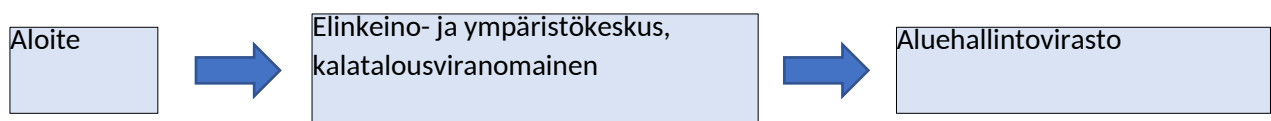
“ALOITE KALATALOUSVELVOITTEEN MUUTTAMISESTA JA KALOJEN LUONTAISEN ELINKIERRON TURVAAMISESTA”

Tämän aloitteen tarkoituksena on saada kalatalousviranomaiset aktivoitumaan kalatalousvelvoitteiden muuttamiseksi, jotta vesistöt ja kalakannat saatettaisiin lainmukaiseen tilaan tai tilatavoitteeseen. Aloitepohja on laadittu Vapauta virrat -projektissa, joka on Partioaitan ympäristöbonuksen mahdollistama. Mikäli olette käyttäneet tai hyödyntäneet tätä aloitepohjaa virtojen vapauttamisessa, olisimme kiitollisia tästä tiedosta. Viestiä voi laittaa sähköpostitse (henrik.korkeamaki@sll.fi) myös, mikäli aloitepohjasta tai aloitteen tekemisestä on kysyttävää.

Tämä aloitepohja ja edellä mainittu täyttöohje päivittyvät tai täydentyvät projektin kuluessa, joten selvitä aina, onko käytössäsi uusin versio.

Aloitteessa mainitaan käsite “olosuhteiden olennainen muutos” useampaan kertaan. Miksi sitä käytetään? Vastaus on, että se vastaa Vesilain (587/2011) 3. luvun 22 §:n muotoilua. Lain mukaan kalatalousvelvoitteen muuttaminen on mahdollista, jos olosuhteissa on tapahtunut olennainen muutos. Aloitteen allekirjoittajat tuovat siis näin ilmi asioita, joiden perusteella kalatalousvelvoitetta tulisi muuttaa. Mitä erilaisia “olosuhteiden olennaisia muutoksia” voi olla? Aloitepohjassa ja tässä täyttöohjeessa on listattu useampia, mutta mahdolliset olosuhteiden olennaiset muutokset eivät rajoitu näihin.

Aloite ei sido sen allekirjoittajia oikeudelliseen prosessiin. Tämän aloitepohjan avulla kansalaiset voivat lähestyä ELY-keskuksen kalatalousviranomaista aiempaa helpommin, sillä aloitepohjassa on eritelty tarpeelliset asiat, joita viranomaisen tarvitsee tietää ryhtyäkseen toimeen kansalaisilta tai yhdistyksiltä tulleen yhteydenoton perusteella. Aloite siis osoitetaan ELY-keskuksen kalatalousviranomaiselle, jonka virkatehtäviin kuuluu yleisen kalatalousedun valvominen ja kestävän kalastuksen ja kalavarojen hoidon edistäminen. ELY:n kalatalousviranomaisen tehtävä on arvioida aloitteen sisältö ja jos ehdot velvoitteen muuttamiseksi täyttyvät, ELY hakee muutosta kalatalousvelvoitteeseen aluehallintovirastolta (AVI).

- A) Aloitepohjan “Perustelut velvoitteen muuttamiseksi” -otsikon alainen teksti alkaa alueellisia tai paikallisia muutoksia koskevilla otsikoilla. Näiden osien ottaminen mukaan aloitteeseen ei ole pakollista, ja esimerkiksi jokihelmisimpukkaa ei ole kaikissa vesistöissä, jolloin kyseistä otsikkoa ei tule sisällyttää aloitteeseen. Olisi kuitenkin tärkeää, että otsikon 3.1 kohdalla tehdään selvitys siitä, mitä vesienhoitosuunnitelmaan on kirjattu. Muita alueellisia tai paikallisia muutoksia voi kuvata halutessaan, mutta tämän suhteen on mietittävä aloitteentekijöiden resursseja. Aloitteen tekemisestä ei kannata tehdä liian raskasta prosessia.
- B) Aloitepohjassa on kuvattu yleisen tason muutoksia otsikosta 3.4 lähtien, esim. lainsäädännön ja tutkimustiedon osalta. Ne pätevät lähes kaikissa tapauksissa, ja näitä tekstiosioita voi käyttää aloitteessa sellaisenaan.

- C) **On tärkeä kohdentaa aloite koskemaan yhtäaikaisesti kaikkia sellaisia kohteita, joilla on vaikutus toisiinsa.** Esim. jokivesistöissä sekä ala- että ylävirran suunnassa olevat nousuesteet. Yhtäaikainen käsittely on tärkeää sekä viranomaisprosessin että ekologisen tavoitteen kannalta. Kalatalousvelvoitteiden muoto ja kustannustaso määräytyvät suhteessa toisiin haitanaiheuttajiin ja vesienhoidon tilatavoitteisiin

1. TÄYTTÖ-OHJE KOHTAAN “ASIA”

Aloitteessa tulee ilmaista mahdollisimman tarkasti, mihin voimalaitokseen tai patoon aloite kohdistuu. Jos kalatalousvelvoitteen selvittäminen on vaikeaa, voit pyytää kalatalousviranomaista tekemään tämän. Kalatalousviranomaisten yhteystiedot löytyvät osoitteesta <https://www.ely-keskus.fi/kalatalousedun-valvonta>

- kirjoita, missä kunnassa tai kunnissa laitokset sijaitsevat
- kirjoita, kuka on kohteen omistaja (esim. voimayhtiö)
- kirjoita, mikä on voimalayksikön nimi tai nimet
- mainitse kalatalousvelvoite, johon haetaan muutosta *

* voit pyytää selvittämään, mikä kalatalousvelvoite voimalaitoksella on (alla yhteystiedot). Asiaa voi kysyä myös alueellisilta ELY-keskuksilta (sähköposti kirjaamoon.) Vesitalousluvut saa kokonaisuudessaan Aluehallintovirastoilta:

- Etelä-Suomen ja Lounais-Suomen aluehallintovirastot: ymparistolupa.etela@avi.fi
- Itä-Suomen aluehallintovirasto: ymparistolupa.ita@avi.fi
- Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto: ymparistolupa.lansi@avi.fi
- Pohjois-Suomen ja Lapin aluehallintovirastot: ymparistolupa.pohjois@avi.fi

HUOM! Pienitehoisten (alle 5MW) vesivoimaloiden velvoitetilanteesta on tehty selvitys ja verkkosivulta löytyy myös selkeä luettelo: <https://www.ely-keskus.fi/-/selvitys-suomen-pienvesivoimaloiden-lupien-kalatalousvelvoitteista-ja-virtaamavelvoitteista-valmistunut>

2. TÄYTTÖ-OHJE KOHTAAN “VAATIMUKSET”

Tämän kohdan tarkoitus on selventää ja eritellä se, mitä aloitteen allekirjoittajat vaativat velvoitemuutoksen sisällön suhteen. Tähän voi halutessaan lisätä muita vaatimuksia tai täsmentää aloitepohjassa jo olevia.

Aloitepohjan tekstissä on sulkujen sisällä mainittu käsite **hallintopakko**. Tällä viitataan Vesilain (587/2011) 14 luvun 4 §:n. Hallintopakko on mahdollinen menettelytapa, jos vesitalousluvan

kalatalousvelvoite sisältää selkeän maininnan vaellusyhteyden rakentamisesta, esim. “on velvollinen rakentamaan kalatien” tai “vesilaitoksen omistaja velvoitetaan, jos tarpeelliseksi katsotaan, rakentamaan asianomaisten viranomaisten hyväksymien piirustusten mukaan kalatie kalojen johtamista varten padon ohi.” Velvoitteiden toteuttamisen vaatiminen voi olla nopeampi prosessi kuin velvoitteiden muuttaminen (ja niiden toteuttaminen), sillä jo olemassa olevien lupaehtojen toteuttaminen on lähtökohtaisesti oikeutettu vaatimus. Mikäli vesitalousluvan haltija ei halua toteuttaa ELY-keskuksen vaatimusta velvoitteen toteuttamisesta, ELY-keskus voi pyytää AVI:a käynnistämään menettelyn hallintopakosta. Pääsääntöisesti jo asetetut velvoitteet eivät vastaa olosuhteissa tapahtuneisiin olennaisiin muutoksiin, joten kalatalousvelvoitteiden muuttaminen on useimmiten kannatettavampi ratkaisu.

3. TÄYTTÖ-OHJE KOHTAAN “PERUSTELUT VELVOITTEEN MUUTTAMISELLE”

3.1 VESIPUITEDIREKTIIVI (2000/60/EY), laki vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä sekä vesienhoitosuunnitelmat

Tähän osioon kuvataan sen vesistömuodostuman tilaa (ja suunniteltuja toimenpiteitä), jossa voimalaitos sijaitsee. Vesistömuodostuman tilaluokituksen löytää karttapalvelusta <https://www.vesi.fi/karttapalvelu/> Saat näkyviin tilaluokitukset sivun vasemman yläkulman Teemat-valikosta, ja klikkaamalla hiirellä/kursorilla kyseisen vesistön kohtaan. Vastaavasti alueen vesienhoidon toimenpideohjelmissa mainitut toimenpiteet löytää karttapalvelusta <https://www.etpo.fi/kartta>

Mikäli toimenpideohjelmissa on esitetty toimenpiteeksi “kalojen kulkua helpottava toimenpide”, tämä on tärkeä mainita aloitteessa. Laita esitetyt toimenpiteet luetteloksi aloitetekstiin. Vesienhoitosuunnitelmat ja niihin liittyvät toimenpideohjelmat ovat vahva peruste vaellusyhteyksien avaamiselle. Mikäli paikassa ei ole mainittu tällaista toimenpidettä, se ei ole ongelma aloitteen kannalta. Toimenpideohjelmissa mainittu “kalojen kulkua helpottava toimenpide” on vain yksi olennainen muutos, jonka perusteella velvoitemuutosta voi hakea. Tässä aloitepohjassa on esitelty monia muita olennaisia muutoksia, joihin voi vedota.

3.2 “Vesistössä tapahtunut olennainen muutos, joka edistää vaelluskalakantojen palautumista” TAI “Kalatalousalueen käyttö- ja hoitosuunnitelman kirjaukset

Tähän osioon voi kirjoittaa tekstiä, mikäli vesistössä on tapahtunut olennaisia muutoksia, jotka tukevat kalatalousvelvoitteen muuttamista. Tässä on esitelty kaksi otsikkovaihtoehtoa, mutta ne voi myös yhdistää. Mikäli tällaisia muutoksia ei ole vesistössä, tai Kalatalousalueen käyttö- ja hoitosuunnitelmassa ei ole kirjauksia vaellusyhteyden palauttamiseksi, tämän otsikon (3.2) voi jättää pois aloitteesta.

Olennaisia muutoksia vesistön tilassa voivat olla mm.

- Kunnostettu kutualue vaellusesteen (voimalaitospadon) ylä- tai alapuolisessa vesistössä
- Poistettu vaelluseste voimalaitoksen ylä- tai alapuolisessa vesistössä (esim. uusi vaellusuoma/kalatie, pato/pohjapato/tai muu nousueste purettu
- Veden laadun paraneminen

Kaikki sellaiset muutokset, jotka parantavat vaelluskalojen mahdollisuuksia luontaiseen elinkiertoon ovat useimmiten sellaisia olennaisia muutoksia, joiden perusteella kalatalousvelvoitetta voidaan muuttaa. Jos alueella on kunnostettuja kutu- ja poikastuotantoalueita, olosuhteissa on tapahtunut olennainen muutos, ja vaellusesteen poistaminen kalatalousvelvoitteen muuttamisen yhteydessä on perusteltua.

*tietoa vesistökuunnostuksista löytyy esim.

[https://www.syke.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Uutiskirjeet/Vesistokunnostusverkosto/Uusi_vesistokunnostajan_karttapalvelu_ko\(58932\)](https://www.syke.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Uutiskirjeet/Vesistokunnostusverkosto/Uusi_vesistokunnostajan_karttapalvelu_ko(58932))

Kalatalousalueet ja niiden käyttö- ja hoitosuunnitelmat

Kalatalousalueet kartalla löydät osoitteesta:

<https://ahven.net/kalatalousalueet/kalatalousaluekartta/>

Voit etsiä kalatalousalueiden verkkosivuja myös netin hakupalveluista (esim. google). Kaikkien kalatalousalueiden käyttö- ja hoitosuunnitelmia (KHS) ei ole vielä hyväksytty ELY-keskusten toimesta, joten selvitä tämä. Vain ELY:n hyväksymiä KHS:a voi käyttää perustelussa.

Mikäli hyväksytyssä käyttö- ja hoitosuunnitelmassa on mainintoja nousuesteiden poistamisesta tai vaellusyhteyksien palauttamisesta, tästä voi kirjoittaa perustelutekstiä. Esim. "X kalatalousalueen käyttö- ja hoitosuunnitelmassa on mainittu, että vesistö X:n vaellusyhteys on palautettava. Tämä on olennainen muutos, jonka perusteella kalatalousvelvoitetta on muutettava."

Lisäksi käyttö- ja hoitosuunnitelmissa voi olla koottua tietoa alueella tehdyistä kunnostustoimenpiteistä, ja ne on hyvä lisätä aloitteeseen, sillä kalojen elinolosuhteita parantavat toimenpiteet ovat olennainen muutos, ja perustelu kalatalousvelvoitteen muuttamiselle.

3.3 Jokihelmisimpukan ja luontaisten vaelluskalakalakantojen vuorovaikutuksesta saatu uusi tutkimustieto

Tarkasta, onko vesistöalueella jokihelmisimpukkaa. Jokihelmisimpukan tarkat esiintymispaikat eivät ole julkista tietoa, mutta vesistökohtaisia tietoja löytyy linkistä

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162681> ja kyseisellä sivulla mainitusta liite 1 -dokumentista sivuilta 19-39. Suora linkki

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162681/Taustaselvitys_Raakku.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Mikäli aloitteen kohdevesistöissä on jokihelmisimpukkaa, viitataan yllä olevaan dokumenttiin, esim. "Jokihelmisimpukan tarkat esiintymispaikat eivät ole julkista tietoa, joten viittaamme yllä mainitun "Jokihelmisimpukan eli raakun suojelun strategia ja toimepidesuunnitelma" liitteeseen 1, ja sivuihin 21-39. Kyseisen selvityksen mukaan vesistöissä esiintyy jokihelmisimpukkaa, ja lisääntynyt tutkimustieto lajien välisistä vuorovaikutussuhteista on olennainen muutos, jonka perusteella kalatalousvelvoitetta tulisi muuttaa.

Mikäli kohdevesistöissä ei ole jokihelmisimpukkaa, otsikon 3.3 voi poistaa.

Täyttöohje kohtaan "Aloitteen allekirjoittajat"

Aloitteen allekirjoittajiksi olisi hyvä saada esimerkiksi alueen yhdistyksiä, kalavedenomistajia (esimerkiksi osakaskunnat), kalatalousalueita tai vaikkapa kuntien edustajia. Laaja allekirjoittajajoukko ei ole pakollinen, mutta sillä on merkitystä asioiden etenemisen suhteen. Eri tahojen ja ihmisten osallistaminen virtojen vapauttamiseen on jo itsessään tavoittelemisen arvoinen asia.